

УДК 377.091.313(072)

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-1.17>**I. В. Савка**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка**Н. М. Заячківська**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНШОМОВНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено обґрунтуванню концептуальних засад підготовки студентів до використання іноземних джерел інформації засобами інтеграції сучасних освітніх технологій. Наше завдання у вирішенні загальної проблеми вдосконалення якості фахової підготовки фахівця насамперед полягає у дослідженні значення та місця інформаційних джерел у фаховій практиці фахівця; основних характеристик електронних інформаційних засобів, фахово спрямованого вивчення іноземних мов у контексті послуговування такими знаннями, працюючи із засобами інформації; розгляді перспектив інтеграції знань із різних дисциплін у формуванні конкретних вмінь і навичок фахівців.

Потреба у проведенні цього дослідження зумовлена вимогами вдосконалення якості фахової підготовки майбутніх педагогів вищої кваліфікації. Такими функціями передбачено дотримання відповідних вимог до знань і вмінь, неодмінно інтегрованих за проблемним принципом, визначеним їхнім фаховим спрямуванням; структури за ступенем компетенції знання іноземних мов та інформаційних технологій для фахівців різних фахів і освітньо-кваліфікаційних рівнів; послуговування узагальненим досвідом роботи із паперовими джерелами та загальними закономірностями роботи з даними; постійного оновлення знань і навичок з іноземних мов та інформаційних технологій відповідно до змін фахових вимог і функцій, формування інформаційної культури професіонала тощо.

Обґрунтовано концептуальні засади підготовки студентів до використання іноземних джерел інформації засобами інтеграції освітніх технологій: поступове ускладнення та конкретизація освітніх технологій, що відтворює взаємозв'язки основних понять; фахової діяльності й підготовки до застосування іноземних інформаційних джерел; формування інформаційної культури професіонала та вироблення навичок застосування сучасних іноземних джерел інформації; використання інтегрального поєднання освітніх технологій для раціонального (оптимального) пошуку інформаційних іноземних джерел; диференціація готовності до застосування іноземних інформаційних джерел за ступенем освіти професіонала та знанням іноземної мови; інтеграція вмінь і навичок послуговування іноземними інформаційними джерелами за допомогою сучасних освітніх технологій; забезпечення умов для практичного спрямування навчання, встановлення найкращого співвідношення між теоретичними і практичними знаннями, вміннями й навичками, які зобов'язаний мати фахівець відповідного рівня фахової підготовки.

Ключові слова: концептуальні засади, підготовка, студенти, іноземні джерела, інформація, інтеграція, освітні технології.

Постановка проблеми. Великий обсяг інформації й інтелектуалізація праці, стрімкі зміни техніки й технологій потребують сталих розвитку, оновлення освіти, покращення її стану й перспектив відповідно до соціально-економічних запитів суспільства, яке розвивається. Побудова, діяльність і подальший розвиток інформаційного суспільства з його інформаційно-комунікаційним характером зумовлюють і передбачають активне введення й послуговування в освітньому процесі інформаційно-комунікаційними технологіями. Тому істотно змінюються зміст, методи, засоби й технології навчання – основні складники освітніх

систем. Внаслідок цього дедалі актуальнішою стає підготовка фахівців до діяльності з різними інформаційними джерелами, насамперед електронними. Натомість украй потрібні висококваліфіковані фахівці, спроможні комунікувати на фахові теми іноземною мовою. Надзвичайно важливі для майбутніх фахівців навички роботи власне з іноземними й інформаційними джерелами.

Одним із можливих способів підвищення якості професійної підготовки майбутніх випускників закладів вищої освіти, активізації навчально-пізнавальної і науково-дослідницької діяльності студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу,

підвищення ролі самостійної роботи є «розробка і впровадження у навчальний процес ЗВО технологій комбінованого навчання, в основу яких покладено органічне поєднання традиційних і комп'ютерно-орієнтованих форм, методів і засобів навчання» [4, с. 306].

Такі актуальні в діяльності фахівця аспекти діяльності як послуговування інформаційними джерелами та належне знання іноземних мов доцільно розглядати комплексно й інтегровано. Здійснена систематизація відповідних напрямів розробок і дослідження свідчить, що до практично використовуваних питань належать питання з теорії вимог до підготовки фахівців. Не вирішеними проблемами стосовно підготовки фахівця є проблема формування в нього навичок роботи із новітніми джерелами інформації. Для цього необхідний відповідний інтегративний підхід до вивчення іноземних мов, інформатики та спеціальних предметів. Оскільки комп'ютерні технології постійно змінюються й розвиваються, а лексика іноземної мови зазвичай стала, тому задану проблему варто вирішувати з огляду на більш стійкий складник – іноземну мову.

Для новітньої педагогіки притаманна низка суттєвих протиріч насамперед між посиленням застосуванням новітніх ідей у реальній практиці педагогіки й неналежним теоретичним обґрунтуванням їхнього застосування в педагогічній науці; роз'єднанням освітніх підсистем і потребою в цілісному підході до розроблення структури освітніх планів і програм; інтеграцією структур освіти в європейських простір і неналежним ступенем знання іноземних мов фахівцями; потребою застосування у фаховій практиці іншомовних джерел інформації та неналежним ступенем підготовки фахівців до заданого аспекту фахової діяльності. Такі протиріччя окреслюють проблему теоретичного й методичного обґрунтування підготовки спеціалістів до застосування іншомовних інформаційних джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-педагогічних і спеціальних виданнях показано певні аспекти досліджуваної проблеми, зокрема можливості інтеграції знань і вмінь у професійній іншомовній підготовці фахівців (М.В. Гаврилюк, У.В. Кушпіт), смарт-перспективи в освіті та розвантажувальні технології (В. Кондрашова, Л. Діденко), педагогічні технології навчання в умовах нової української школи (В. Паламарчук, О. Барановська). Комбіноване навчання як інноваційну освітню технологію у вищій школі вивчали Ю.В. Тріус, І.В. Герасименко, розвиток освітніх технологій у теорії та практиці вищої педагогічної освіти – О.І. Янкович, якісне використання новітніх технологій у педагогіці (P.C. Newhouse, S. Trinidad, B. Clarkson, Q.Y. Wang, H.L. Woote та інші).

Вивчення психолого-педагогічних і методичних джерел із проблеми дослідження засвідчує, що

попри істотні результати досліджень не досить дослідженими є важливі питання підготовки фахівців до застосування іншомовних інформаційних джерел. Недостатня теоретична розробка й вимоги практики і зумовили вибір теми пропонованої статті.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні концептуальних засад підготовки студентів до використання іншомовних джерел інформації засобами інтеграції сучасних освітніх технологій.

Виклад основного матеріалу. Одними з основних особливостей реалізації педагогічних технологій навчання в умовах нової української вищої школи є те, що у перехідний період її функціонування вони мають працювати, забезпечуючи освітній процес в умовах профільного навчання, виконуючи різноманітні завдання відповідно до постійних змін у змісті навчання, пов'язуючи навчальні процеси у закладах загальної середньої та вищої освіти.

В умовах Нової української школи постійно змінюється класифікація технологій навчання, проте деякі з них залишаються провідними, а саме ті, які є комплексним засобом підвищення якості та ефективності процесу навчання, спрямованим на взаємозв'язок навчання і розвитку учнів, сприяючи формуванню єдиної картини світу і спрямовуючись на гуманізацію та гуманітаризацію навчання. Серед таких є технологія змістовно-операційного розвивального навчання та технологія інтегрованого навчання. Водночас «технології розвивального типу та інтеграції будуть активно впроваджуватися саме у профільній школі і сприятимуть професійній орієнтації учнів, формуванню ключових компетентностей, розвитку в них навичок самоосвіти, самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, вимагатимуть застосування надпредметних умінь» [3, с. 64].

Наше завдання у вирішенні загальної проблеми вдосконалення якості фахової підготовки фахівця насамперед полягає у дослідженні значення та місця інформаційних джерел у фаховій практиці фахівця; основних характеристик електронних інформаційних засобів, фахово спрямованого вивчення іноземних мов у контексті послуговування такими знаннями, працюючи із засобами інформації; розгляді перспектив інтеграції знань із різних дисциплін у формування конкретних вмінь і навичок фахівців. Потреба такого дослідження зумовлена вимогами вдосконалення якості фахової підготовки майбутніх педагогів вищої кваліфікації.

Такими функціями передбачено дотримання відповідних вимог до знань і вмінь, неодмінно інтегрованих за проблемним принципом, визначеним їхнім фаховим спрямуванням; структури за ступенем компетенції знання іноземних мов та інформаційних технологій для фахівців різних фаху й освітньо-кваліфікаційних рівнів; послуговування

узагальненим досвідом роботи з паперовими джерелами та загальними закономірностями роботи з даними; постійного оновлення знань і навичок з іноземних мов та інформаційних технологій відповідно до змін фахових вимог і функцій, формування інформаційної культури професіонала тощо.

Протягом багатьох років змінювалися підходи до тлумачення терміну «освітня технологія». Нині освітні технології здебільшого визначають як засоби навчання; проект (модель) навчально-виховного процесу; галузь педагогічної науки; багатовимірне поняття (систему, комплекс) тощо. Нині не виявлено визначення терміну «розвиток (еволюція) освітніх технологій». Генезис поняття цих освітніх технологій і відповідної галузі науки доцільно представляти як окремі періоди, що дає змогу відстежувати характерні тенденції та здійснювати прогнозування майбутнього технологічного підходу. Нині необхідно дослідити теоретичні основи освітніх технологій, розвиток виховних і соціально-виховних технологій, використання діагностичних методик, проблеми підготовки педагогів до реалізації освітніх технологій.

Низка зарубіжних вчених у галузі технологізації освіти обґрунтували теоретичні основи технологічного підходу навчання, зокрема визначення поняття «освітня технологія» як засобу, моделі та будь-якої інновації навчального процесу; створення методики діагностичного цілетворення; запровадження програмованого навчання, яке вважається основою освітніх технологій; підвищення ефективності діяльності навчальних закладів завдяки використанню інформаційних технологій; формування їх наскрізного характеру [5, с. 364].

Протягом усієї історії людства питання освіти було одним із основних через «транслявання досвіду та знань попередників наступним поколінням; оптимізування життєвих умов з перспективою. Освіта має бути відповідною не тільки культурним змінам території, епоховим соціальним викликам, але й індивідуальним схильностям окремого суб'єкта» [2, с. 30].

Беручи до уваги SMART-освіту, можна сказати, що вона не пропонує ніяких особливих технік, окрім однієї – індивідуально-алгоритмного навчання. Абітурієнти вступають до вищої школи, будучи вже «різномірними» (кожен із них має інше виховання, психотип, досвід, емоційність тощо). Мета навчання полягає у зорієнтуванні їх на власне «доформовування» (кожен почерпне з навчальної дисципліни тільки необхідне – те, що необхідно до окремої компетентності), що можливе тільки вишуканням викладачами індивідуального алгоритму навчання для кожного студента.

Основні підходи у формуванні концептуальних положень підготовки до застосування іншомовних джерел інформації у фаховій діяльності фахівців: діяльнісний, прогностичний, диференційований

та інтегративний. На їхній основі формулюються концептуальні положення (знання з фахово-орієнтованих дисциплін, іноземної мови та інформаційних технологій необхідно інтегрувати на різних рівнях; вони мають забезпечувати фахове спрямування вивчення таких дисциплін і розроблення відповідних методик підготовки майбутнього педагога до діяльності з іншомовними інформаційними джерелами залежно від фаху й освітнього кваліфікаційного рівня тощо), які слугують основою для моделювання такої підготовки.

Варто виокремити поняття не тільки науково-й навчально-інформаційної, а й фахово-інформаційної діяльності, до якої висувають такі вимоги: відпрацювання вмінь, сформованих у роботі з посткреативною інформацією і за прямого створення такої інформації; вироблення самостійного, остаточного, інформаційно насиченого продукту; низка форм подання повторних даних, що розвивають навички одержувати інформацію, рефлексувати, здатність відтворювати прогалини в тексті, асоціативність, мисленнєву гнучкість; продукування тексту, який потребує переходу від інтуїтивного до логічного, мовного оформлення, внутрішнього й зовнішнього, потребує оперування логічними операціями; розширення під час переробки початкових документів наукового словникового запасу, стійких мовних конструкцій, опанування граматичною системою наукової мови, що дає змогу досягнути комунікативної довершеності тексту тощо.

Загальна методологія дослідження ґрунтується на принципах теорії пізнання, діалектичному принципі взаємозв'язку та взаємозумовленості явищ, системному й інтегративному підходах, принципах цілісності теорії й практики, науковості, об'єктивності, єдиного розгляду дидактичних процесів і комплексного застосування методів дослідження.

Підготовка до послугоування іншомовними джерелами інформації у фаховій діяльності майбутніх педагогів передбачає поступове ускладнення та конкретизацію: пропедевтична модель, яка відтворює взаємозв'язки основних понять; загальна модель, що відтворює взаємозв'язки фахової діяльності й підготовки майбутнього педагога до застосування іншомовних інформаційних джерел; концептуальна модель підготовки до застосування інформаційних іншомовних джерел у фаховій практиці майбутніх педагогів.

Цей зміст реалізують у два способи: як міжпредметну інтеграцію поміж наявними курсами фахово-орієнтованих дисциплін, іноземних мов та інформаційних технологій, а також як інтегрований спецкурс, який ґрунтується на змісті окреслених дисциплін. Інтегрований спецкурс «Іншомовні джерела інформації для фахівців» особливий тим, що тут максимально реалізується інтегрована підготовка до застосування іншомовних джерел інформації у фаховій діяльності майбутніх педагогів. Він

призначений для факультативного вивчення за вибором студентів, які активно цікавляться заданою проблемою. Водночас загальні ідеї побудови інтегрованого курсу «Іншомовні джерела інформації для фахівців» можна використати для забезпечення міждисциплінарної інтеграції знань із фахово-орієнтованих дисциплін, іноземних мов та інформаційних технологій для всіх студентів.

У дослідженні загальної проблеми якісного навчання варто виокремити формування інформаційної культури професіонала (навички застосування сучасних джерел інформації); знання іноземної (іноземних) мов на рівні вимог заданого освітнього ступеня; спроможність знаходити потрібні дані й розробляти методи їхнього раціонального (оптимального) пошуку; спроможність послуговуватися новітніми електронними джерелами інформації (згідно з рівнем кваліфікації фахівця); диференціація готовності до застосування іншомовних інформаційних джерел за ступенем освіти професіонала; інтеграція знань застосування іншомовних інформаційних джерел для відповідного освітнього рівня заданого фаху; інтеграція вмінь і навичок послуговування іншомовними інформаційними джерелами для заданого освітнього рівня певного фаху.

Авторський метод дослідження інтегрального вирішення зазначених проблем передбачає виявлення основних ознак послуговування іншомовними джерелами даних у фаховій діяльності професіоналів; розроблення вимог до знань і вмінь фахівця, щоб належно послуговуватися іншомовними інформаційними джерелами; теоретичне обґрунтування та розробка моделі підготовки фахівця до послуговування іншомовними інформаційними джерелами; розробка методів введення моделі й виявлення умов її практичного втілення; розробка й апробація інтегрованого спецкурсу «Використання іншомовних джерел інформації для фахівців» на базі навчальних курсів іноземної мови, інформаційних технологій і відповідних дисциплін.

Висновки і пропозиції. Таким чином, нами розроблено такі концептуальні засади підготовки студентів до використання іншомовних джерел інформації засобами інтеграції освітніх технологій: поступове ускладнення та конкретизація освітніх технологій, що відтворює взаємозв'язки основних понять; фахової діяльності й підготовки до застосування іншомовних інформаційних джерел; формування інформаційної культури професіонала та вироблення навичок застосування сучасних іншомовних джерел інформації; використання інтегрального поєднання освітніх технологій для раціонального (оптимального) пошуку інформаційних іноземних джерел; диференціація готовності до застосування іншомовних інформаційних джерел за ступенем освіти професіонала та знанням

іноземної мови; інтеграція вмінь і навичок послуговування іншомовними інформаційними джерелами за допомогою сучасних освітніх технологій; забезпечення умов для практичного спрямування навчання, встановлення якнайкращого співвідношення між теоретичними і практичними знаннями, вміннями й навичками, які зобов'язаний мати фахівець відповідного рівня фахової підготовки.

Дослідження не повністю охоплює й не вичерпно вирішує окреслену проблему. Подальшими напрямками її дослідження є розробка проблеми диференціації підготовки майбутніх фахівців до роботи з іншомовними джерелами інформації за освітньо-кваліфікаційними рівнями та особливостями певних спеціальностей.

Список використаної літератури:

1. Гаврилук М.В. Можливості інтеграції знань і вмінь у професійній іншомовній підготовці фахівців / М.В. Гаврилук, І.В. Савка, У.В. Кушніт // Perspectives of world science and education: abstracts of the II International scientific and practical conference. Osaka, Japan : CPN Publishing Group. 2019. P. 189–192.
2. Кондрашова В. Смарт-перспективи в освіті: розвантажувальні технології / В. Кондрашова, Л. Діденко // Smart-освіта: ресурси та перспективи : матеріали III Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 7 грудня 2018 року) : тези доповідей. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. С. 29–34.
3. Паламарчук В. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку / В. Паламарчук, О. Барановська // Український педагогічний журнал. 2018. № 3. С. 60–66.
4. Тріус Ю.В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі / Ю.В. Тріус, І.В. Герасименко // Теорія та методика електронного навчання : збірник наукових праць. Випуск III. Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2012. С. 299–308.
5. Янкович О.І. *Розвиток освітніх технологій у теорії та практиці вищої педагогічної освіти України (1957-2005)* / О.І. Янкович. Дис. д-ра пед. наук. Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Тернопіль. 2009. 527 с.
6. Newhouse P.C., Trinidad S., Clarkson B. *Quality pedagogy and effective learning with information and communications technology (ICT): A review of the literature*. Perth: Western Australia Department of education. 2002. Retrieved from: www.eddept.wa.edu.au/cmis/eval/downloads/pdf/litreview.pdf.
7. Wang Q.Y. Systematic planning for ICT integration in topic learning / Q.Y. Wang, H.L. Woo // *Educational Technology and Society*, 10(1), 2009. С. 148–156.

Savka I., Zayachkivska N. Preparation of students for the use of foreign language sources of information by means of integration of modern educational technologies

The article is devoted to substantiation of conceptual bases of preparation of students for the use of foreign language sources of information by means of integration of modern educational technologies. Our task in solving the general problem of improving the quality of professional training is primarily to study: the importance and place of information sources in the professional practice of the specialist; main characteristics of electronic information media, professionally oriented study of foreign languages in the context of serving such knowledge, working with the media; consideration of prospects for integration of knowledge from different disciplines in the formation of specific skills and abilities of specialists.

The need for such a study is due to the requirements to improve the quality of professional training of future teachers of a higher qualification. Such functions provide for compliance with: the relevant requirements for knowledge and skills, necessarily integrated according to the problem principle determined by their professional direction; structures according to the degree of competence of knowledge of foreign languages and information technologies for specialists of different specialties and educational and qualification levels; using generalized experience of working with paper sources and general laws of working with data; constant updating of knowledge and skills in foreign languages and information technologies in accordance with changes in professional requirements and functions, the formation of information culture of a professional, etc.

Conceptual bases of preparation of students for use of foreign language sources of information by means of integration of educational technologies are substantiated, namely: gradual complication and concretization of educational technologies that reproduces interrelations of the basic concepts; professional activity and preparation for the use of foreign language information sources; formation of information culture of a professional as development of skills of application of modern foreign language sources of information; use of an integrated combination of educational technologies for rational (optimal) search of foreign information sources; differentiation of readiness to use foreign language information sources according to the degree of professional education and knowledge of a foreign language; integration of skills and abilities to use foreign language information sources with the help of modern educational technologies; providing conditions for the practical direction of training, establishing the best possible relationship between theoretical and practical knowledge, skills and abilities that a specialist of the appropriate level of professional training must have.

Key words: *conceptual principles, training, students, foreign language sources, information, integration, educational technologies.*